

Informační brožura pro studentské senátorky a senátory

Novela vysokoškolského zákona 2025

Studentská komora
Rady vysokých škol

Novela vysokoškolského zákona 2025

Určeno pro studenty – členy akademických senátů, jako podklad pro jednání o změnách vnitřních předpisů. Brožura shrnuje klíčové změny novely zákona o vysokých školách účinné od září 2025, zejména v oblastech studijních předpisů a doktorského studia. Upozorňuje na potenciálně problematické návrhy a možnosti implementace a poskytuje argumenty v souladu s duchem zákona a se studentskými zájmy.

Úvod Co přináší novela od září 2025

Novela zákona o vysokých školách, která vstoupila v účinnost **1. března 2025**, přinesla podstatné změny, které jsou zaměřené na **doktorské studium** a zlepšení finančních podmínek studentů. Hlavním cílem reformy je zvýšit **kvalitu a úspěšnost studia** při současném zajištění **důstojnějších podmínek pro studenty**. Konkrétně to může znamenat pokles přijímaných doktorandů, ale **zároveň lepší finanční ohodnocení**, což by mělo umožnit, aby se studenti mohli více věnovat studiu a výzkumu. Novela také **rozvolňuje podobu státních závěrečných zkoušek** a mění systém stipendií.

Z pohledu **akademických senátorů za studenty** je důležité porozumět těmto změnám, protože se mohou setkat s návrhy opatření na fakultách, které **nesouhlasí s duchem novely či zájmy studentů, které zastupují**. Tato brožura proto shrnuje klíčové novinky a poskytuje argumenty, o které se lze při jednání opírat.

Přehled hlavních témat:

- Úpravy **studijních, zkušebních a stipendijních řádů** v návaznosti na novelu zákona
- **Přestupy a závěrečná fáze studia** – co se mění u státních zkoušek, jak řešit dokončování studia a případné změny formy či pracoviště
- **Reforma doktorského studia**: historický kontext, nový systém financování, mýty o „dvojím financování“ a reálné dopady

Na závěr je připojena sekce **FAQ**, která odpovídá na nejčastější otázky a diskutuje některé často používané argumenty, s nimiž se můžete při jednání setkat.

Studijní a zkušební řád a Stipendijní řád:

Jak je upravit podle novely

Novela zákona se přímo dotýká vnitřních předpisů vysokých škol, zejména **studijních a zkušebních řádů a stipendijních řádů**. Akademičtí senátoři budou v následujících měsících projednávat jejich úpravy, aby byly v souladu s novým zákonem. Zde jsou hlavní změny, které je třeba zohlednit:

1. Státní závěrečné zkoušky

Novela **rozvolňuje formu státních závěrečných zkoušek** u nižších stupňů (§ 45 odst. 3, § 46 odst. 3). U bakalářských studijních programů se může SZZ nově sestávat pouze ze znalostní části bez obhajoby bakalářské práce. U magisterských a navazujících programů může státní zkouška nově spočívat pouze v obhajobě diplomové práce s výjimkou lékařských oborů, kde se studium ukončuje státní rigorózní zkouškou. Školy tedy mohou rozhodnout, že nebudou požadovat bakalářskou práci nebo ústní zkoušky, pokud to odpovídá profilu programu. **Složení státních závěrečných zkoušek v bakalářském a (navazujícím) magisterském studiu je součástí platné akreditace a platí pro studenty přijaté po platnosti novely**. Pro změnu závěrečné fáze studia je tedy nutné ohlásit/schválit změnu stávající akreditace studijního programu.

Doporučení pro senátory: Zajistit možnost rozvolnění státní závěrečné zkoušky podle ducha zákona ve studijním a zkušebním řádu. Pro implementaci na úrovni jednotlivých studijních programů je nutné zaregistrovat změnu akreditace u Národního akreditačního úřadu (NAÚ), v případě akreditací vycházejících z institucionální akreditace takovou změnu schválit na úrovni RVH a zaslat na vědomí NAÚ.

Státní doktorská zkouška již nově nesmí obsahovat znalostní část a sestává se pouze z obhajoby disertační práce (§ 47 odst. 4). Tato změna platí pro studenty přijaté po platnosti novely. Tuto změnu prosazovala Studentská komora Rady VŠ, protože dosavadní státní doktorská zkouška byla považována za přežitek – v zahraničí se typicky nevyžaduje a znalosti doktoranda se prověřují v rámci přijímacího řízení a v průběhu studia. Obhajoba disertační práce a rozprava nad ní dostatečně reflektuje nabitě kompetence v doktorském studiu.

Doporučení pro senátory: Ve zkušebním řádu odstranit samostatnou znalostní část SDZ pro studenty zapsané po platnosti novely. V rámci debaty o zrušení této zkoušky jistě vyplyne debata o zavedení rozpravy o tezích disertační práce, nebo disertaci samotné, jako jedné z podmínek v rámci individuálního studijního plánu. Taková rozprava je žádoucí pro kontrolu kompetencí a vědeckých výstupů doktoranda, neměla by však probíhat jako zkouška z tematických okruhů, které nesouvisí s tématem disertační práce tak, aby byl naplněn duch zákona. Hlubší kontrolu znalostí je možné provádět během přijímacího řízení.

2. Poplatky za studium v cizím jazyce

Novela ruší povinnost stanovit poplatek za studium v cizojazyčných doktorských programech (§ 58 odst. 4). Dosud zákon nutil veřejné VŠ vybírat školné za Ph.D. programy v jiném jazyce (typicky v angličtině), což mnohé univerzity komplikovaně obcházely slevami či stipendii. Nyní si škola může rozhodnout, zda poplatek zcela vypustí či nikoliv. Pokud vysoká škola uskutečňuje studijní program ve spolupráci se zahraniční institucí, typicky joint degree nebo double degree programy, může upustit od poplatku i v případě bakalářských a magisterských studijních programů.

Doporučení pro senátory: Prosazovat, aby ve stipendijním řádu nebo přímo ve statutu VŠ bylo zakotveno, že doktorské programy v angličtině budou pro studenty bezplatné, aby české univerzity mohly být konkurenceschopné v lákání zahraničních doktorandů a zároveň aby čeští doktorandi nemuseli platit za studium v cizím jazyce. Také doporučujeme prosadit možnost vypuštění poplatku pro studenty pregraduálního studia v rámci joint a double degree programů.

3. Podpora studentů rodičů a rovného přístupu

Novela se také zaměřuje na některá sociální opatření – například umožnění zvýhodněných studentských úvěrů a **studijních úlev pro těhotné studentky a studenty pečující o dítě** (§ 54a). Tyto aspekty se promítnou spíše do směrnic a metodických pokynů např. možnost individuálního studijního plánu pro nastávající rodiče nebo možnost přerušení studia.

Doporučení pro senátory: Ověřit, zda by měl být upraven studijní a zkušební řád nebo další normy tak, aby těhotné studentky a pečující studenti (studenti-rodiče) mohli snadno čerpat zákonné úlevy např. prodloužení lhůt, přerušování studia nad rámec běžných pravidel apod.

Vysokým školám přibýly i dvě nové povinnosti: **zřídit kontaktní místo určené pro poskytování informací o opatřeních pro vyrovnání příležitostí studovat na vysoké škole, pro předcházení a řešení případů diskriminace a zajišťování rovného zacházení a bezpečného prostředí** na vysoké škole a zveřejňovat ve veřejné části svých internetových stránek údaj o tomto kontaktním místě. Tedy stručně řečeno, zavést studijního poradce nebo ombudsovou na univerzitní, popřípadě fakultní úrovni.

Doporučení pro senátory: Komunikovat vznik takového kontaktního místa nebo institutu, který by zajišťoval zmíněnou podporu a ukotvení takové pozice v systému dané vysoké školy.

4. Nový institut doktorského příjmu

Nejvýraznější změnou je zavedení konceptu tzv. „**garantovaného minimálního doktorského příjmu**“ a úprava pravidel pro **doktorské stipendium** (viz následující sekce). Novela vložila do zákona nový § 91a (účinný od 1. 9. 2025), který definuje, jak se určuje minimální příjem doktoranda a za jakých podmínek vzniká nárok na **doktorské stipendium**. **Stipendijní řád musí nově obsahovat podrobnosti** o přiznávání, zvyšování, snižování či odnímání doktorského stipendia a pravidla pro určování jeho výše. To zahrnuje například: proceduru, jak student dokládá případné jiné příjmy (z pracovních poměrů), na jejichž základě se dopočítá potřebná výše stipendia, **podmínky pro snížení/odejmutí stipendia při neplnění povinností** apod. Dále zákon umožňuje vysokým školám **poskytovat doktorské stipendium i v dalších případech** mimo standardní prezenční studium (např. dobrovolně i kombinovaným studentům či po standardní době) – v takovém případě se škola může odchýlit od obecných pravidel.

Doporučení pro senátory: aby stipendijní řád nastavil **transparentní a spravedlivý systém**. Doktorandi by měli rozumět a znát svoje práva a povinnosti ve studiu, tedy i ta která se týkají jejich finančního ohodnocení. Stipendijní řád musí reflektovat novou výši **garantovaného příjmu a mechanismus** kterým se odvozuje, tedy které finance do **garantovaného příjmu lze započítávat a které nikoliv**. Také je třeba zajistit **valorizaci příjmů i pro doktorandy, na něž se novela přímo nevztahuje (současné zapsané doktorandy) a také zajistit určitou (nižší) finanční podporu i pro doktorandy nad rámec prezenčního studia ve standardní době**.

Shrnutí: Studijní a zkušební řády a stipendijní řády budou muset být **aktualizovány**. Univerzity již nyní připravují jejich návrhy, aby je stihly schválit do lhůty jednoho roku od účinnosti novely. Studentským senátorům doporučujeme se aktivně zapojit do připomínkování – cílem je **ochrana práv studentů** a zároveň **implementace změn** tak, aby plnily svůj účel, kterým je zlepšování podmínek pro studium v České republice.

Doktorské studium – od historie k reformě

Novela z roku 2025 představuje **největší reformu doktorského studia** za poslední desetiletí. Pro pochopení kontextu se podíváme stručně na historii a důvody těchto změn.

1. Krátký historický exkurz

Dřívější systém (90. léta a počátek 21. stol.): Po roce 1990 byl zaveden model doktorského studia jako třetího cyklu vysokoškolského vzdělání (Ph.D.), který nahradil dřívější tzv. aspiranturu. Doktorandi získali status studentů (na rozdíl od např. Německa, kde jsou zaměstnanci), což znamenalo, že místo platu pobírali **doktorské stipendium**. Příspěvek státu na doktorské stipendium byl **dlouho velmi nízký** – v 90. letech kolem **4 000 Kč měsíčně**, postupně se zvyšoval na cca **11 250 Kč**. Tyto peníze byly vypláceny **přímo státem „na hlavu“ doktoranda** (kapitační platba) bez ohledu na výkon či kvalitu. Výhodou systému byla ta, že školy mohly přijmout relativně hodně doktorandů bez nutnosti vynakládat vlastní finanční prostředky. Nevýhodou však byl **nízký motivační tlak** – jak pro studenty, kde stipendium sotva pokrylo nutné životní náklady, tak pro školy a školitele, kde za každého doktoranda škola dostala peníze automaticky, takže neměla motivaci počet příliš regulovat či důsledně dohlížet na kvalitu, délku a úspěšnost studia. Tato **decentralizace a benevolence** vedla k bujení některých nešvarů: vysoké počty neúspěšných či „mrtvých duší“ (studentů formálně zapsaných, ale fakticky nečinných) a také využívání doktorandů jakožto levnou pracovní sílu pro práci v laboratořích nebo pro přímou výuku pregraduálních studentů.

2. Důvody pro reformu

Hlavním spouštěčem změny bylo **podfinancování doktorandů** a s tím související jevy – mnoho talentů odcházelo z vědeckého prostředí za lépe placenou práci, sousední země nabízejí lepší podmínky pro studium. Také mezinárodní srovnání ukázalo, že český model (student s nízkým stipendiem) je zastaralý. V západní Evropě mají doktorandi často status zaměstnanců s plným platem, což jim umožňuje věnovat se výzkumu naplno. České stipendium naproti tomu nezakládá nárok na mateřskou, ani není považováno bankami za příjem (pro hypotéku apod.). Novela tedy míří k tomu se **alespoň částečně přiblížit „důstojným podmínkám“**, zvýšit úspěšnost studia a **odstranit systémové trhliny**, například omezení „věčných“ studentů a nekvalitních školitelů.

Hlavním argumentem z pozice MŠMT byla nízká efektivita využitých prostředků na doktorská stipendia (ukazatel C v rozpisu rozpočtu vysokých škol), kde úspěšnost studia se v České republice pohybuje okolo 45 %, kde pouze 8 % doktorandek a doktorandů dostuduje ve standardní době studia. Průměrná doba doktorského studia je 5,5 let a ve srovnání se sousedními státy EU přijímáme více doktorandek a doktorandů v poměru k počtu bakalářských studentů. Proto základní premisou reformy doktorského studia je nezvyšování příspěvku v ukazateli C a snížení počtu doktorských studentů.

3. Garantovaný příjem doktorandů podle novely

Nejzásadnější změnou je **nový způsob financování doktorandů**. Již v roce 2024 se zrušila kapitální platba příspěvku na stipendia ze strany ministerstva školství. Novela stanovuje, že vysoké školy budou od 1. 9. 2025 muset zajistit nově přijatým doktorandům a doktorandkám **minimální příjem**.

- **Garantovaný minimální příjem:** Každý nově zapsaný student doktorského programu v prezenční formě a ve standardní době studia má mít **zaručený měsíční příjem** ve výši **nejméně 1,2násobku minimální mzdy**. Při současné minimální mzdě 20 800 Kč to odpovídá částce zhruba **24 960 Kč měsíčně**. Jedná se tedy o výrazný nárůst oproti dosavadním ~10–15 tisícům. Tato částka bude navíc každoročně **valorizována** automaticky s růstem minimální mzdy, aby reálná hodnota příjmu neklesala.

Zákonná povinnost garantovaného příjmu se nevztahuje na současně zapsané doktorandy a doktorandky. To by však neměl být důvod jim garantovaný doktorský příjem taktéž nezavést. Povinnost garantovaného minimálního příjmu se aplikuje pouze na doktorandy v prvostudiu. To znamená, že pokud někdo už jedno Ph.D. studium absolvoval (či ukončil neúspěšně), škola mu nemusí vyplácet garantované minimum. Cílem je zabránit „řetězení“ doktorátů na úkor nových uchazečů. Taktéž pokud se student запиše na dva doktorské studijní programy, garantovaný minimální příjem se aplikuje pouze na jednom z nich.

- **Kombinace stipendia a mzdy:** Novela výslovně umožňuje, aby onen „**garantovaný minimální doktorský příjem**“ byl složen z **doktorského stipendia a mzdy** (či platu) z pracovního poměru na vysoké škole nebo školícím pracovišti, **pokud** je náplní práce tvůrčí činnost přímo související s disertačním tématem. Typicky tedy škola nebo školící pracoviště může doktoranda **zaměstnat** (např. jako odborného pracovníka nebo vědeckého pracovníka) a zároveň mu škola poskytne stipendium.

Příjem doktoranda musí splňovat jednoduchou rovnici

$$\text{Doktorské stipendium} + \frac{2}{3} \text{ Hrubá mzda} \geq 1.2 \text{ Minimální mzda,}$$

kde část hrubé mzdy souží jako **odhad čistého příjmu** tak, aby student v pracovním poměru díky srážkám na dani a odvodech sociálního a zdravotního pojištění nepobíral nižší příjem než student plně financovaný ze stipendia v případě naplnění minimálního požadavku na doktorský příjem. Takto nastavený **výpočet je navíc motivační** směrem k zaměstnávání studentů. Ze strany vysoké školy může dojít k financování doktorandů z vědeckých projektů, student který obdrží větší část příjmu z hrubé mzdy dostává vyšší příjem díky progresivně nastavenému koeficientu 2/3.

Pro splnění garantovaného minimálního příjmu tedy můžeme identifikovat dvě krajní situace:

- a) Doktorand placený čistě ze stipendia obdrží 24 960 Kč měsíčně.
- b) Doktorand placený čistě z pracovního poměru obdrží 37 440 Kč hrubé mzdy, která odpovídá čisté mzdě cca 30 000 Kč pro doktoranda bez dalších slev na dani nad slevu na poplatníka.

Z hlediska studentů novela **odstraňuje dřívější nejasnost**, zda není „dvojitý“ odměňování problém – nyní je **legitimní, že doktorand může mít současně pracovní smlouvu a stipendium**.

Argument pro senátory: Pokud někdo namítá, že jde o „dvojitý financování“ jednoho studenta, odpověď zní: ano, financování je z více zdrojů, ale nejde o duplicitní platbu za totéž – stipendium je podpora studia, mzda je odměna za odvedenou práci na disertačním tématu. Zákon s touto kombinací výslovně počítá, a dokonce motivuje školy, aby častěji doktorandy zaměstnaly.

Vysoká škola může přistoupit ke snížení pod úroveň garantovaného příjmu, **pokud doktorand závažným způsobem neplní své studijní povinnosti vyplývající z individuálního plánu**.

Doporučení pro senátory: Je dobré zdůraznit, že jde o **legislativní nárok** nových doktorandů – škola je povinna tuto hranici dodržet, nelze ji obcházet. Cílem je, aby doktorandi měli důstojný příjem umožňující plnohodnotně se věnovat studiu a ukončit studium úspěšnou obhajobou v řádné době. Důležitým aspektem je valorizace příjmů i pro stávající studenty, kterému se budeme věnovat v samostatné podkapitole. Dále je třeba taktéž upravit podmínky, za kterých je možné příjem snížit pod zákonnou úroveň a nastavit možnost nároku na doktorské stipendium nad zákonnou povinnost.

4. Financování ze strany státu a finanční zdroje vysokých škol

Dosavadní systém „příspěvku na doktorské stipendium 11 250 Kč na doktoranda“ se promítá již do rozpočtů vysokých škol v roce 2024. Vysoká škola tak získává **balík peněz** na doktorská stipendia, který škola rozdělí podle svého uvážení. V roce 2025 došlo k navýšení rozpočtu v ukazateli C o 14 %, rozděljuje se v něm tedy celkově 1,9 mld Kč.

Ministerstvo školství v důvodové zprávě k novele avizovalo, že financování bude nově záviset i na výkonnosti (např. míře úspěšného dokončování) a dalších kritériích, nejen na počtu studentů. Ukazatel C se tak mezi školy již nenapočítává ze současného počtu doktorandek a doktorandů, ale 1,7 mld Kč se rozdělí podle výše podílu vysoké školy na prostředcích vyplacených škole v rámci tohoto ukazatele za roky 2018 až 2022. Navýšení v roce 2025 se rozdělí podle historického podílu na ukazateli C, míry úspěšnosti studia a hodnocení vědeckého výkonu podle Metodiky 17+ v poměru 80:10:10.

Pro školy to znamená, že za stejné peníze mohou přijmout méně studentů a ukončit studium studentům, kteří neplní dostatečně ISP bez poklesu finančních prostředků plynoucích ze státního rozpočtu v rámci ukazatele C.

Pokud bychom chtěli pro srovnání aplikovat kapitační platbu na data v roce 2025, blížíme se měsíčnímu příspěvku na doktoranda na 13 000 Kč měsíčně. V debatách se často objevuje zkratka, která porovnává současný příspěvek s výší garantovaného minimálního příjmu. Z tohoto hrubého výpočtu plyne, že, pokud bychom stávajícím doktorandům nastavili příjem na hranici garantovaného minima, financování ze strany státu pokryje pouze polovinu ze současného počtu doktorandů. V této rovnici však chybí **další zdroje** – např. institucionální podpory výzkumu (DKRVO) či grantů (GAČR, TAČR, OP JAK), příspěvků na vzdělávání v rámci koeficientu A, nebo financování v rámci spolupracujících školících pracovišť (AV ČR nebo fakultní nemocnice). V praxi tedy některé fakulty, které již nyní doktorandy financovaly rozumně (např. z grantů) a nenechávaly doktorandy na minimální výši stipendia, nebudou muset omezovat počet tak drasticky nebo vůbec. Pro studenty tato finanční incentiva bude znamenat pravděpodobně větší výběrovost v rámci přijímacího řízení, ale ti, kteří se na doktorát dostanou, by měli mít lepší podmínky a větší šanci úspěšně studium dokončit ve standardní době.

5. Valorizace příjmů stávajícím doktorandům a doktorandkám

Největší debata se na akademických senátech povede o míře a způsobu valorizace příjmů stávajícím doktorandům, kterým ze zákona nemusí být přidáno. Většina velkých výzkumných vysokých škol si uvědomuje, že systém dvoukolejného ohodnocování doktorandů je neudržitelný, a hlavně z principu nespravedlivý. Pokud by vysoká škola nepřistoupila k valorizaci příjmů na garantované minimum i pro stávající doktorandy, existovali by na škole lépe placení doktorandi, kteří v prvních fázích doktorátu vypracovávají rešerše a plní studijní povinnosti, kdežto seniorní doktorandi, kteří začínají publikovat články, spolupracují s mezinárodní vědeckou komunitou a účastní se vědeckých konferencí by dostávali peněz méně. Tato nespravedlnost může naplňovat znaky diskriminace a mohla by být napadena u soudu.

V rámci studentské reprezentace se shodneme na tom, že je nutné co nejdříve zvýšit příjem na garantované minimum i všem stávajícím doktorandkám a doktorandům v prezenčním studiu.

V debatách může zaznít, že někteří prezenční doktorandi nenaplní definici prezenčního studenta tzn. nejsou přítomni na fakultě nebo se nevěnují disertačnímu výzkumu alespoň 3 pracovní dny v týdnu, a proto není žádoucí valorizovat příjem takovýmto doktorandům.

Argument pro senátory: *Odpovědí na takové tvrzení je, že tito studenti neměli být do prezenčního studia vůbec přijati. Jedná se o nesystémový jev, který byl podpořen již zmíněnou kapitační platbou a ukazuje na nedostatečnou kontrolu kvality doktorského studia ze strany školitele a oborové rady. Management vysokých škol již 3 roky ví, že přijde doktorská reforma a již druhým rokem je díky zrušení kapitační platby motivovaná takové studenty do prezenčního studia nepřijímat, nebo je po dohodě převést na studium kombinované. Kvůli manažerskému pochybení ze strany vysoké školy nemůže dojít k poškození současných doktorandek a doktorandů.*

Velké debaty se budou vést o finančních možnostech vysoké školy a zdánlivém nedostatku prostředků na valorizaci a garantovaný příjem pro všechny stávající doktorandky a doktorandy. V podkapitole financování doktorského studia jsme si ukázali, že není možné argumentovat jednoduchou trojčlenkou, kde vezmeme v potaz pouze současnou výši příspěvku (cca 13 000 Kč měsíčně na doktoranda) a garantovaný minimální příjem (cca 25 000 Kč měsíčně na doktoranda). Z průzkumů na VŠCHT vyplynulo, že průměrný příjem doktoranda se již nyní pohybuje okolo 24 000 Kč, a proto finance nutné na dorovnání na garantovaný příjem rozhodně nelze odhadnout součinem počtu doktorandů a ročního rozdílu mezi příspěvkem a garantovaným minimem. Do finančních zdrojů musíme započítat institucionální podpory výzkumu (DKRVO) či grantů (GAČR, TAČR, OP JAK), příspěvek na vzdělávání v rámci koeficientu A, nebo financování v rámci spolupracujících školicích pracovišť (AV ČR nebo fakultní nemocnice). Otázka, zda lze do těchto příjmů započítat i příjem z interních grantových soutěží (SV) je stále nedořešená. Obecně se ale domníváme, že pokud interní grantový projekt souvisí s disertační prací, tak může být do garantovaného příjmu započítán. Zde je však potřeba se zamyslet nad motivační složkou, tak aby držitel grantu nepobíral stejně či méně než doktorand v grantové výzvě neúspěšný.

Průměr doktorandů na jednu vysokou školu je cca 500, tento průměr však vytahuje Univerzita Karlova s téměř čtyřmi tisíci doktorandek a doktorandů v prezenčním studiu. Polovina vysokých škol univerzitního typu (s doktorským studiem) má pod 200 prezenčních doktorandů.

Vezměme v úvahu například České vysoké učení technické v Praze s počtem prezenčních doktorandů okolo tisíce. Pokud bychom přes veškerá fakta aplikovali zjednodušený výpočet na finanční náročnost valorizace všem prezenčním doktorandům (12 000 x 12 x 1000), pak se dostaneme na částku 144 mil. Kč, přičemž jenom příjmy ČVUT z veřejných zdrojů (dotace a příspěvek) přesahují 5 mld. Kč. Reálný náklad na valorizace však bude mnohem menší.

Tímto chceme ukázat, že navýšení doktorských stipendií nepředstavuje významnou hrozbu pro rozpočty vysokých škol, potažmo fakult. Je třeba také dodat, že většina vysokých škol během energetické krize a období vysoké inflace **žádným způsobem stipendia nevalorizovala**, čímž si v minulých letech ušetřila prostředky, které by nyní měla využít pro zlepšení podmínek doktorského studia na dané vysoké škole.

Doporučení pro senátory: *Nechte si vypracovat analýzu současných nákladů na doktorandy (souhrn stipendií, výdajů na pracovní úvazky, zapojení do projektů a interních grantů atp.), ať máte možnost vyčíslit reálné náklady valorizace pro všechny prezenční doktorandy. Podívejte se také na náklady ve srovnání s rezervami fakult. V minulých letech mělo docházet ke snižování počtu přijímaných studentů. Pokud tento trend nenastal, jedná se znovu o manažerské pochybení vedoucích pracovníků univerzity a fakult. Následující roky tak není bezdůvodné požadovat čerpání z rezervy, než se systém, tedy počet doktorandů, ustálí na udržitelném stavu.*

6. Co do povinností doktorandek a doktorandů nepatří?

V souvislosti s valorizací se jistě objeví debata o povinnostech doktoranda v prezenčním studiu a snaha zavést přísná opatření pro vytvoření možnosti doktorandovi ukončit studium. Tyto mechanismy měla mít škola zavedené již dávno a rozumné nastavení kontroly průběhu studia je žádoucí. Je však třeba varovat před drakonickým nastavením takové kontroly, přehnaně častým vykazováním činností a snahou začlenit doktoranda do povinností i aktivit, které s doktorským studiem pramálo souvisí. Zde se hodí připomenout, co by do povinné náplně doktorského studia rozhodně patřit nemělo.

Administrativní a servisní práce: Pokud po doktorandovi nějaké pracoviště chce, aby vykonával činnosti typu administrativa, organizace konferencí, pomocné technické práce (instalace počítačů, údržba přístrojů) apod., mělo by to být dobrovolné a zároveň placené nad rámec doktorského příjmu. Nelze to považovat za vymahatelnou studijní povinnost. Fakulta na zajištění těchto aktivit zaměstnává THP pracovníky.

Nepřiměřená výuková zátěž: Přímá pedagogická praxe může být pro některé doktorandy přínosná. Prosazujeme však, že by měla být taktéž dobrovolná. Ne každý doktorand má buňky, talent nebo chuť na zajišťování výuky. Z výzkumů se ukazuje, že polovina absolventů odchází z akademické sféry, proto kompetence související s výukou nám nepřijdou povinné. Zajišťování přímé výuky vykazuje znaky závislé práce a mělo by se postupovat v souladu se zákoníkem práce, tedy vykonávat tuto práci výhradně v pracovněprávním vztahu. Bez debat by měl být fakt, že takováto činnost by měla být finančně ohodnocena nad rámec doktorského příjmu, do kterého se ze zákona nezapočítá!

Jinak samozřejmě přistupujeme k tréninku výukových kompetencí například seminářem, několikadenním workshopem/kurzem nebo náslechy starších kolegů. Taková aktivita může být součástí studijních povinností v rámci ISP. Takový trénink kompetencí by měl v ideálním světě předcházet vždy přímé výuce ze strany doktoranda.

Práce nesouvisející s disertací: Někteří školitelé mohou doktorandům zadávat i úkoly, které nepřímo souvisejí s jejich výzkumem – např. spolupráce na jiných projektech školitele, psaní částí grantových žádostí, revize článků atd. Do určité míry je to pro studenta poučné a patří to k akademickému růstu. Ale všeho s mírou. Není přijatelné, aby student zanedbával plnění svých studijních povinností nebo výzkumu na disertačním tématu, protože vykonává další nesouvisející vědeckou práci. Zde je důležitá role oborové rady nebo vedoucího pracoviště, aby ohlíželi, že školitel nezneužívá doktorandy jako levnou pracovní sílu pro své projekty na úkor jejich studia.

Argument pro senátory: Školitel má primární odpovědnost dovést studenta k úspěšnému obhájení. Pokud jej nadměrně vytěžuje jinými úkoly, selhává tato jeho role. Nově zaváděné standardy školitelů by měly zahrnovat i to, že školitel plánuje aktivity studenta tak, aby stihl disertaci včas.

Povinnosti nad rámec vnitřních předpisů: Některé školy dříve vyžadovaly **povinnou** přítomnost na pracovišti, povinné účasti na konferencích atd., které zákon ani akreditace přímo neuváděly. Tyto požadavky by měly být, pokud existují, řádně zdůvodněny studijním plánem. Když teď zákon dává volnější ruku, je možné, že se některé interní požadavky přehodnotí. Každá povinnost by měla mít **jasný smysl pro rozvoj doktoranda**.

Doktorandi mají – podobně jako studenti nižších stupňů – své studijní povinnosti definované ve **studijním plánu** (ISP – individuální studijní plán). Ten typicky obsahuje složení určitých zkoušek nebo kurzů, publikační aktivitu, mezinárodní zkušenost a samozřejmě vypracování disertace. Reforma doktorského studia nepřímo posiluje důraz na plnění těchto povinností (včetně možnosti sankcí, viz výše), ale zároveň by měla **vymezit mantinely**, aby doktorandi nebyli zneužíváni k činnostem, které se studiem nespojují.

7. Možné způsoby implementace reformy doktorského studia

Pokud se podaří prosadit valorizaci doktorských příjmů pro všechny prezenční doktorandky a doktorandy máme částečně vyhráno. Dostáváme se k problematice kombinovaného studia. Jistě se objeví strategie některých fakult **přijímat pouze do kombinovaného studia**, případně převádět současné studenty do kombinovaného studia.

Znovu připomínáme: Studenti, kteří se nevěnují doktorátu alespoň 3-4 dny v týdnu, mají při studiu další práci na větší úvazek, která nesouvisí s oblastí disertačního tématu, tak se zcela jistě nejedná o doktoranda v prezenčním studiu. Takové studenty je žádoucí přijímat do kombinovaného studia, upravit jim studijní povinnosti a na individuální bázi s nimi dohodnout vyšší doktorského stipendia. Přijetí do studia by tak mělo proběhnout po vzájemné dohodě všech aktérů. Doktorand na kombinovaném studiu by neměl zůstat bez finančních prostředků! Problém nastává u zapsaných doktorandů, kteří vykazují znaky kombinovaného studia, ale byli přijati do studia prezenčního. Bez jejich souhlasu je nelze na kombinované studium převádět. Je pak na školiteli, popřípadě oborové radě, se s takovým doktorandem domluvit na následných krocích.

Doporučení pro senátory: *Pokud dojde k zásadnímu přechodu fakulty/ústavu od prezenčního doktorského studia ke kombinovanému, nejedná se o vyřešení všech problémů reformy, ale pouze k odsunutí systematického řešení. MŠMT plánuje v následujících letech více financí přidělovat na základě úspěšnosti studia ve standardní době studia. U kombinovaných studentů bude ke včasnému ukončení docházet méně často a škole se pak příjem z ukazatele C může postupně snižovat. Kombinované studium bez finančního ohodnocení **popírá smysl doktorského studia jako placené přípravy výzkumníků.***

V rámci implementace také může docházet k tlaku na přijaté studenty a jejich školitele si v mezidobí mezi přijetím do studia a zápisem sehnat finanční prostředky. Upozorňujeme, že doktorand jakožto začínající mladý výzkumný pracovník nemá být nucen si v prvních fázích studia obstarat peníze. Novela má doktorandy zbavit nutnosti hledat si vedlejší práce k zajištění příjmu, aby se mohli **primárně věnovat studiu**. Pokud by někdo tento princip otočil a opět chtěl, aby si sháněli příjmy sami, jde proti smyslu změny.

Doporučení pro senátory: *Přijímací řízení by mělo probíhat pouze na pozice, které mají předem zajištěné financování nejlépe vyjádřením školícího pracoviště. Pokud je student přijat na otevřené místo na vědeckém projektu (GAČR, TAČR atp.) mělo by školící pracoviště garantovat vůli financovat doktoranda z interních zdrojů nedojde-li k získání navazujícího grantu.*

Často kladené otázky (FAQ)

Může mít doktorand vyšší příjem než ten garantovaný?

Ano, **1,2 × minimální mzda je minimum**. Škola může vyplácet i víc, pokud má prostředky (a některé prestižní projekty či granty dávají doktorandům výrazně vyšší platy než minimum). Zákon pouze říká, že stipendium samotné může škola snížit nebo úplně nevyplácet, pokud student už dostává dost peněz jinde na splnění minima. Ale nic nebrání škole dát i tak stipendium navíc. Například pokud by student měl hrubou mzdu z grantu 38 000 Kč, zákonné minimum je pokryto a škola nemusí dát stipendium – ale může se rozhodnout mu přesto dát třeba 5 tisíc stipendium jako bonus za výborné výsledky. Novela motivuje hlavně zvednout ty nejnižší příjmy, horní hranice stanovena není.

Počítají se do doktorského příjmu i příjmy z DPP/DPČ?

Zákon jasně specifikuje, že se do doktorského příjmu počítají pouze příjmy z pracovního poměru. Tedy nepočítají se DPP/DPČ. Výdělky z DPP/DPČ budou tedy vypláceny nad rámec garantovaného minima.

Platí, že nový systém znamená méně doktorandů? Nebude pak málo mladých vědců?

Počet přijímaných doktorandů skutečně klesne, protože školy musí hospodařit s daným balíkem peněz. Ovšem záměrně. Očekává se nižší drop-out a lepší podmínky pro doktorandy. Z dlouhodobého hlediska by to nemělo snížit počet kvalifikovaných mladých vědců, spíše naopak – ti, co projdou sítí, budou mít lepší podmínky a větší motivaci zůstat ve vědě. Toto je samozřejmě optimistický předpoklad; senátoři by měli sledovat, zda některé obory neutlumí doktoráty příliš. Pokud by hrozil zánik nějaké specializace kvůli nedostatku doktorandů, je to téma k diskuzi s vedením (zda nejde získat cílené financování apod.). Je třeba dodat že i v současném systému zhruba polovina úspěšně dokončených doktorandů odchází z akademického prostředí.

Co když škola nebude mít na doktorandy peníze?

Ne všichni mohou dělat všechno a pokud zdroje financování vědy výzkumu a vzdělávání nejsou na dané vysoké škole dostatečné pro výchovu mladých vědců, pak bude asi nutné nějaké doktorské studijní programy omezit.

Často kladené otázky (FAQ)

Jak se bude kontrolovat, že student plní povinnosti?

Každá škola si musí nastavit systém hodnocení doktorandů. Většinou existují výroční hodnocení, kde školitel a oborová rada posuzují, zda student plní svůj ISP. Novela dává právní rámec, že při závažném neplnění lze stipendium sebrat. Co je „závažné neplnění“ ale musí definovat vnitřní předpis (např. student opakovaně neodevzdal závěrečnou práci k posouzení, nedostavil se ke stanovené zkoušce bez omluvy, nekomunikuje se školitelem déle než X měsíců...). Rozhodnutí o odnětí stipendia bude správním rozhodnutím – student se proti němu může odvolat k rektorovi. Kontrola plnění tedy proběhne v rámci standardních mechanismů kvality: oborové rady, školitelé, případně pracoviště.

Jak novela řeší zapojení Akademie věd a dalších institucí do doktorského studia?

Má-li externí pracoviště (AV ČR apod.) podepsanou smlouvu o spolupráci s vysokou školou potažmo fakultou, může být příjem v pracovním poměru započítán do garantovaného minima. Bude na vysoké škole, jak ke spolupráci s externími subjekty přistoupí.

Pro senátory: Dohlédněte, že smlouvy s externími pracovišti myslí i na praktické záležitosti: Kdo nese náklady na publikace, mezinárodní výjezdy, jak se řeší problematika dvojí afilice, kde má doktorand místo výkonu práce.

Je reálné, aby doktorské studium trvalo jen 4 roky? Vždyť průměr byl delší.

Skutečně, průměrná délka studia doteď často dosahuje 5.5 let. Novela a nové financování vytvářejí **tlak na zkrácení doby studia** což je žádoucí i pro samotné doktorandky a doktorandy.

Může někdo reálně kontrolovat úvazky, které máte mimo studium?

Ne, taková kontrola není možná. Je však na zvažení každého doktoranda, zda bude k prezenčnímu studiu, které bude časově náročnější, než bylo doposud, zvládat i další úvazky mimo studium. Pokud však půjde o úvazek na školícím pracovišti mimo univerzitu, který souvisí s tématem disertační práce a započítává se do výpočtu garantovaného minima, bude oznamovací povinnost nejspíše řešena v rámci smlouvy o spolupráci.

Často kladené otázky (FAQ)

Doktorandské stipendium zaniká. Jakou formou mi bude chodit zaručený příjem? Budu muset platit zdravotní/sociální?

Nezaniká, jaký model si škola nastaví je na ní. Zda se bude jednat jen o složku stipendia nebo kombinaci s úvazkem. V případě kombinace s úvazkem bude muset být splněna výše zmíněná rovnice, která je nastavena tak, aby platbu odvodů a srážku na dani pokryla. V čisté mzdě by se tedy doktorand neměl dostat pod 1,2násobek minimální mzdy. Při kombinaci stipendia a úvazku vám tedy obě části doktorského příjmu budou zasílány na bankovní účet nejspíš separátně a v jiná data.

Se zvýšením peněz se má zvýšit pracovní vytížení. Nebude to jen zbytečná administrativní práce?

Nesmí. Jak je zmíněno výše, administrativní a servisní práce by neměla být součástí povinností doktoranda – každá povinnost by měla mít jasný smysl pro jeho rozvoj.

Co se stane, pokud už mám nyní příjem např. z grantu ve výši zaručeného doktorandského příjmu a k tomu celé stipendium? Znamená to, že příjdu o celou částku ve výši stipendia a zůstanou mi jen peníze z grantu? Jak se takové situace budou řešit?

Škola je opravdu povinna dle zákona vyplácet pouze zákonné minimum 1,2násobku minimální mzdy pro nově nastoupené doktorandy. Pro studenty existující a pobírající doktorský příjem v kombinaci úvazku a stipendia vyšší, než tato hranice by se nic měnit nemělo. Snižování stipendia by bylo značně demotivující, a opět to jde proti logice zákona, kdy cílem je mít dobře placeného doktoranda, který úspěšně plní své studijní povinnosti. Cílem zákona je zajistit důstojný příjem všem doktorandům, nikoliv podsektnout excelentní doktorandy.

Doufáme, že tato brožura pomůže studentským senátorům v orientaci v nové legislativě a poskytne odborně podložené argumenty při jednáních v akademických senátech. **Novela 2025** je velkou příležitostí zlepšit podmínky studia – je v zájmu studentů, aby byla správně pochopena a uplatněna. Pokud narazíte na návrhy, které se vám jeví v rozporu se zákonem nebo nespravedlivé vůči studentům, neváhejte použít výše uvedené informace a citace. Jako studentští zástupci máte hlas, který může ovlivnit, jak se reforma promítne do každodenní reality na vašich fakultách.

Studentská komora
Rady vysokých škol

Studentská komora Rady vysokých škol

@skrvs.cz

www.skrvs.cz